

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Focea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirei”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.**Anul XVII.****Blaj, 2 Martie 1907.****Numărul 8.**

Reformarea instrucției elementare.

Proiectele prezentate de ministrul cultelor, într-una din ședințele din urmă a camerei sunt obiectului celei mai vii discuții, pretutindeni.

Pe noi ne privește mai de aproape numai proiectul al doilea, în care e vorbă despre raporturile de drept și salariile învățătoresți la școlile comunale și confesionale.

În fond este o reeditare a proiectului berzeviczyan, având de țintă bine stabilită: *maghiarizarea* școlilor populare elementare, fie ele comunale, fie de ale confesiunilor.

Din cei 40 §-i ai acestui proiect, vom remarca, cu acest prilej, câteva puncte mai principale, pentru a reveni apoi cu alt prilej asupra apretierii lor în merit.

În sensul proiectului numit, a cărui obligativitate începe pentru confesiuni numai după 3 ani de zile socotiți dela intrarea în vigoare a legii (adecă la 30 Iunie 1910) învățătorii noștri sunt funcționari publici, iar competențele lor stabilite prin lege, vin asigurate pe cale administrativă. Salarul fundamental e de 1000 coroane; adausul după anii de serviciu este la 5 ani 200 cor., după 10, 100 cor., după 15 ani

100 cor., după 20 ani 200 cor., și apoi tot la 5 ani alte 200 coroane, până la 30 ani. Susținătorii școlilor sunt datori în interval de 3 ani de zile să stabilească salariile învățătorilor lor la acest *minim*, iar dacă nu o pot face din averea lor sunt datori să ceară ajutor de stat cel mult până la 30 Sept. 1910, în caz contrar își pierd dreptul de a mai susține școlile în respectivele comune.

În școlile elementare cu limba de propunere nemaghiară (§ 19) ori se împărtășesc de ajutorul statului, ori nu, oarele de limba maghiară au să fie propuse după planul de învățământ stabilit din partea ministrului de culte în așa măsură, ca copilul de limbă nemaghiară să-și poată exprima unguște și la înțeles cugetele conform scopului de viață, pe care îl urmărește. Afară de aceea (§ 20 a.) limba maghiară, aritmetica, geografia și istoria, constituția patriei au să fie propuse de aci încolo exclusiv cu folosirea manualelor și a mijloacelor incuviințate de ministrul cultelor. Dacă statul dă un ajutor de peste 200 coroane la întregirea salariului doctenal (§ 21) aplicarea învățătorului e făcută pendentă dela *aprobarea* ministrului de culte, iar dacă statul contribuie cu mai bine de jumătate din salar, denumirea se face de-a-

dreptul din partea ministrului de culte.

Școlile confesionale sunt de-a se susține pe lângă cele de stat, numai în cazul, când în numitele comune, școlile de stat nu ar fi încăpătoare pentru toți elevii.

În contra învățătorilor se poate ordona cercetare disciplinară (§ 24) când învățătorul e neglijent în ce privește propunerea limbei maghiare, când folosește manuale oprite de guvern și când ia direcție contrară statului. Școala, al cărei învățător a fost amovat din post pe baza vre-unui motiv al § lui 24, ministrul de culte o poate închide și poate înființa în locul ei școală de stat. Preoții, despre cari s'ar constată în decursul cercetării că sunt vinovați de vre-una din greșelile amintite în § 24, amăsurat gravității cazului, vor fi lipsiți de congruă pe timp anumit, sau pentru totdeauna.

Iată câteva din dispozițiile acestui proiect, pentru ca cetitorul să-și poată formula o idee.

Noi nu avem nimic împotriva propunerii limbei maghiare în măsură mai mare, dar să nu să facă aceasta în detrimentul instrucțiunii. Școlile populare au menirea de a da băieților cunoștințele cele mai elementare, de care vor avea neapărată lipsă în viață. Cum vor putea acum

FOIȚĂ.

În clasa cultă.

— povestire originală, scrisă pentru „Unirea” de Ioan Agârbicean. —

(Continuare.)

Luă o gazetă dar nu-i venia să citească, căci pașii se tot apropiiau: niște pași ușori, ca de copil.

Și într-adevăr o copilă ca de doisprezece ani, într-o haină neagră, se arată în prag slăbuță, palidă ca de ceară. Îi dete „bună seara” și începe să șteargă de prav mesele și în odaia aceasta.

— „Auzi, fetițo, ești în serviciu aici?”

— Da, Domnule, eu aduc ziarele, apa, și beuturile.

— N-ai putea să-mi dai niște ziare mai nouă. Acestea-s din săptămâna ceealaltă.

— Chiar înainte de amiază le-am pus

aici. Se vede că le-a dus vre-un domn acasă să le citească.

— Bine zici, chiar eră să te întreb, când obișnuesc să vină mai mulți la casină.

— „Că mulți nu prea vin domnule” și fetița se uită mai lung la el, oprindu-se cu ștersul, „dar sara așa pe după opt vin totuș mai mulți.”

Barbu iea vre-o câteva reviste. Unele nu erau tăiate decât la câțiva articoli. El care nu cetise mult decând ieși din gimnaz află destul material în ele pentru sara asta. Are Casina și o bibliotecă, va scoate cărți și de-acolo, și va ceti acasă.

Încetul cu încetul însă, cu cât cunoștea mai mult oamenii de-aici. Barbu rămânea tot mai mult pe gânduri. Și în gândurile acestea a lui în restimpuri se înfioră, de acelaș presimț, ce părea că plutește undeva prin văzduh, și numai câteodată vine și-l înțapă, — ca atunci când Iuliu Popescu îi arătă rezoluția favorabilă, pentru primirea bursei.

Căci la Casină mergea acum regulat, chiar și în timpul când îi spusese fetița că vin mai mulți. Stă într-acelaș colț cu gazeta ori revista în mână, și băga totuș de seamă când intră câte unul. Veniau domni bătrâni, plini de autoritate, gravi în tot mersul și ținuta lor, își puneau pălăria fără să arunce un ochiu peste foile de pe masă și treceau în odaia ceealaltă. Câțiva advocați și medici mai în vrâstă își aveau aici masa lor de cărți. Celea treizeci și două începeau să lu-nece și să se izbească de postavul verde.

Veniau apoi domni mai tineri, cari ori „chibițau” la ceice joacă, ori, răsucindu-și c'o mână mustața, se alegeau câte doi, câte trei, în vre-un colț și începeau să-și vorbească tainic, ca și când ar fi fost vorba de vre-un păcat. Dar erau și dintre aceștia unii cari în grabă își făceau rost de-o măsuță și de-o părechie de cărți, și o ceată de „chibiți” se adunau și în jurul acestora.

Eră în desbatere prin ziare unul din multele proiecte a ministrilor noștri pentru maghiarizarea învățământului în școlile po-

băieții să-și însușască aceste cunoștințe neapărat trebuincioase, când jumătatea oarelor de studiu se va rezervă exclusiv pentru învățarea limbii magiare? Și câtă temeinicie vor avea învățăturile acele, când se vor predă în o limbă, pe care nu o cunosc?

Acei cari trăiesc în contact cu magiarii învață cu mult mai ușor limba în afară de școală; acei cari vor avea lipsă de ea în viață, o vor învăța-o, de bună samă, și fără școală, dată fiind teza, că școala, așa cum e astăzi, cu atâtea obiecte ce se propun, nu este tocmai cel mai fericit mijloc pentru a-ți însuși cunoștințe de limbi străine în așa măsură, încât să-ți poți exprima în mod clar gândirile în limbile respective.

Limba germană d. e. se propune din clasa a III-a gimnazială în toate gimnaziile din țară. Câți dintre absolvenții școlilor medii sunt în stare să-și exprime însă gândirile în această limbă? Despre limba latină nici nu mai pomenim, cu toate că se propune în măsură aproape îndoită!

Din punct de vedere pedagogic, proiectul pe lege din chestiune nu va arăta de bună seamă nici un progres real.

Asupra celorlalte puncte de vedere, în legătură cu acest proiect, ne vom extinde cu alt prilej.

O pornire pripită. — În nr. 35. din „Lupta” dela 24 Febr. „mai mulți preoți români greco-catolici din dieceza Gherlei” lansează un apel, prin care, convoacă la Dej o întrunire în chestia congruei.

Ni-a căzut greu, când am cetit în „Lupta” acest apel. nu numai pentru că el a văzut lumina zilei în ziarul partidului național. ci și pentru că el hazardează câteva amenințări. cu cari strică tot efectul, pe care verosimil l'ar fi avut acest apel.

O spunem sincer. fără a ne rușina, ne cade greu. când cetim în alte ziare chestii de-a preoțimeii noastre. așa de importante. cum de pildă e și aceasta. Nu suntem foaie oficioasă. dar am dorit și-am lucrat totdeauna în direcția, de a fi tribuna deschisă. de unde preoțimea noastră în primul rând. să-și poată spune năcazurile sale. Și nu credem, că coloanele noastre n'au fost deschise totdeauna pentru orice chestie. Accentuăm însă, că apelul apărut în „Lupta”. nici odată n'ar fi putut fi tipărit în „Unirea”. Nu suntem oameni. cari să ne jucăm cu „firmele”. și pentru lumea aceasta. nici măcar în glumă, n'am cuteză să pronunțăm vorba, pe cari „Mai mulți preoți” le-a publicat în „Lupta”. Ținem cu toată tăria la sinceritatea credinței noastre, și pentru bunul lumii. n'am schimba-o pentru lucruri materiale....

Dar să dăm cuvântul unui cleric distins din dieceza Gherlană, indignat de acest apel:

„Să ne schimbăm firma!” Așa strigă mai mulți preoți români greco-catolici din dieceza Gherlei în „Un apel” publicat în „Lupta” Nrul 35 din 11/24 Februarie a. e. care apel subsemnat „mai mulți preoți” se roagă să-l reproducă și celelalte foi românești, sau cel puțin să ieie act despre el. Se face apel în acest „apel” la frații preoți din dieceza, să se adune în Dej. pentru a compune un „Memorand” în cauza congruei și gravaminelor noastre. care să se înainteze guvernului și Majestații Sale Regelni nostru. „Iar dacă nici această încercare nu va izbun. dacă și după aceasta vom fi avizați la viața

de câni, (?) — să ne punem în înțelegere cu poporul păstorit de noi, și — să ne schimbăm firma!”

Dacă acei „mai mulți preoți”. în numele cărora s'a publicat acest apel. ar fi omis pasagiul de mai sus, ne-am bucura mult de mișcarea preoțimeii noastre și noi cei mai mici. cari încă tot sperăm în un viitor mai fericit pentru biserica și neamul nostru. Ne-am bucura și ni-s'ar adauge speranța. ni-ar crește însuflețirea, căci iată și preoțimea noastră — din dieceza Gherlei — începe a-se mișca. Începe a-se mișca. ce e drept, acum pentru congruă. dar intrată odată în a-țiune nu se poate opri numai la aceasta. De prezent aceasta e cea mai arzătoare chestiune pentru preoțimea rurală sau cel puțin apare și se simte de atare și nu e mirare. că aceasta vreau să o desbată și dacă le-ar sta în pntintă, să o resoalve. Știm cu toții umilirile și suferințele preoțimeii noastre peste tot și din dieceza noastră. Acestora vrea acum preoțimea să le pună capăt? Și în ce mod? Eu mă simt prea mic și necompetent a-l arăta. Și altmintrelea chiar pentru aceasta vreau să se adune bărbați mai experți.

Și poate se vor aduna. deși tonul apelului poate pe mulți li va ține departe. Și pentru aceea credem. că nu păcătuim. dacă rugăm pe superioritatea bisericească. să ieie știre de această mișcare a preoțimeii suferinde și să nu treacă numai la ordinea zilei peste ea. Preoțimea e în fierbere, și poate de mult. pentru o cauză mult puțin justă și nu trebuie lăsată să se depărteze de păstorul, capul său. ci trebuie adunată pe lângă el. cați altmintrelea, așa credem. zadarnice vor fi multe încercări bune și folositoare. Un factor. cum e preoțimea nu se poate desconsidera și dorințele ei între marginile putinței și legalității. credem. că s'ar putea și ar trebui împlinite.

porale confesionale. Barbu cetia cufundat în gânduri articole de acestea, iar alți vre-o doi tineri frunzăriau prin reviste. Un domn micuț. cu mustața sură, rățezată, cu obrazul roș, un vechiu meșteșugar român din oraș, venia și el regulat în toate serile să cetească. Dar nu isprăviă trei-patru șire, și aruncă ziarul, smâncindu-și cu ciudă ochelarii:

„S'o dai dracului de politică că nu înțelegi nimic. Așa scriu de par'că-s din nori căzuți redactorii aceia!” Apoi după o pauză scurtă, spunea mai tare cuvintele, privind spre domni care jucau cărți: „Așa-i dacă foile ni-le fac câți trași împinși Ia să scrie domnul avocat Măndrescu ori domnu doctor Marin, să vezi numai cum s'ar sculă toată românimea, ca un singur om.”

Apoi trecea și el în ceealaltă sală, spunând că el „și-a făcut datoria.” Trăgea la măsă vre-un păhărel dacă-l imbiă cineva, și părea foarte mulțumit.

Într'o seară, doi cunoscuți de-a lui Barbu se apropiară de acesta și unui zise surizând:

— „Cei, domnule Barbu, cum îți place pe aici, te-ai acclimatizat?”

— „Cum să-mi placă? N'are omul totdeauna vreme să vadă de-i place ceva ori nu. Îmi pare rău însă, că nu prea poți afla numerii proaspeți din ziare. Umblăm tot îndărăptul lumii cu patru-cinci zile.

— Ce să faci, mai duc pe-acasă să cetească și doamnele. Vine vre-o novelă la

foiță, și de, cocoanele în'ar vrea să știe ce-i în lumea asta.

— Nu știu cum va fi, dar simt că-i foarte prost să cetești cu așa întârziere. Scapi din cancelarie, ori dela învățat și alergi pân'aici în ruptul capului, și când colo frunze în buze! Bine zicea cetățeanul nostru „S'o dai dracului de politică!”

„Unul din prietini se apropie mai tare de el, și-i zise aproape șoptindu-i: „Cum îți place la dl Munteanu? Bun avocat, ce zici?” Barbu îl privi mirat de atâta intimitate.

— Știe să-și poarte afacerile, ce să zic, ce pot pricepe eu, care mai am atâta de învățat în urmă.” Prietinel se apropie și mai tare.

— „Da ia să-mi spui, de domnișoara Hortensia cum îți place? Așa-i că-i un drac de fată? Când ai fost la prânz la ei cum te-a primit? Aide, de, spune, că doar nu se năruie cerul!”

Îl se uită zăpăcit la omul acesta ce-i puse dintr'un răsuflet atâtea întrebări. Ce avea el să știe, să între în inima lui? Cum să-i spue cum l-a primit la prânz, dacă el nici n-a fost până acum în casa lor? Îi eră greu de omul acesta ce se acățase astfel de dânsul, și gândind că-i va tăia întrebările, îi spuse foarte rece:

„Nici n'am fost la dumnilor la prânz pân'acum.”

Cei doi, — își ziceau candidați de avocat — se nitară cu înțeles unul la altul,

clipind vioiu din ochi, și par'că erau gata să-și zică unul altuia: „Spusu-ți-am?”

„Adecă nu te-a invitat până acuma? Nu se poate frate, dar a trecut o grămadă de vreme. Tot ziceam eu: Ceva-i lipsește familiei acesteia: o cultură temeinică.” Apoi se infierbântă tot mai tare, și spunea vorbele mai mult celuilalt decât lui Barbu:

„Nu înzădar e aproape izolat între inteligența de aici. Pe onoarea mea, nu sunt șase cari să țină cu el între toți. Și nici nu merită. El cugetă că-i singurul ce se pricepe la toate și vrea să fie atotputernic, ori de ce e vorba. Dar mai ales cocoana. Drept că-i tinără încă, dar tot e prea-prea! N-o pot suferi două dintre toate doamnele dela noi.”

Barbu însă nu-l mai putea ascultă. Se scoală și-și ia pălăria, să scape cât mai în grabă de-un junghiu ce i-s'a pus la inimă. Presimțul acela urât, disgustător, se coborise iar și-l înțepase, de data aceasta tare, să nu mai poată scăpa de el. Când să iese, prietinel tot nu se putu răbdă să nu-i mai sufle ceva în urechi:

„Frate Barbule, tu ești cam nou aici nu cunoști lumea. Te rog să te păzești de cocoana, că dacă nu, te-ai dus dracului: Nu-ți mai faci nici un examen.”

Zmâncindu-se din mâinile lui, Ilie Barbu ieși în aerul serii de-afară. Nu cunoaște lumea de aici, dar de acum începe să o cunoască! Simte și știe că va cunoaște-o în

De altă parte însă nici preoțimea din dieceza Gherlei n'ar trebui să se apuce de capul său fără consultarea superiorității de rezolvire — sau nici încercarea unei rezolviri — unei cauze atât de grave. Poate ne vor răspunde cu cuvintele din apel: „De câte ori n'am strigat, și n'a fost cine să ne audă?” Vor aduce poate și alte date și exemple! Dar totuși eu cu puțina mea experiență cred, că au valoare și înaintea oamenilor cuvintele mântuitorului: „Bate, și și-se va deschide”. Dacă incuierile ar fi prea ruginite, nu s'ar putea afla ceva modru ea ușile să fie harăm fără incuieri, dacă nu sunt chiar deschise? Dar „Videant consules” și totodată și preoții, căci eu cu altceva vreau să mă ocup din apelul amintit. Întra toate ași simpatiza cu preoțimea noastră pusă în mișcare, dacă n'ar fi scris în apel negru pe alb pasajul mai sus citat. O surprindere dureroasă, o întristare nespusă te cuprinde, când cetești acel pasaj. Și cum nu? Sau până acolo să fi ajuns biserică noastră după o viață de 200. ani, ca preoțimea ei să scrie publice, că dacă nu i-se dau câteva sute sau mii de florini, are să-și schimbe firma? Ce va să zică aceasta frați preoți în numele cărora s'a scris apelul? Interpretati-ne cuvintele proprii! Eu auzisem mai înainte, că preoții din jurul cărării oraș sau orașel, când se adună la târg și tractează despre chestia congruei între poale se sfătuiesc să treacă la greco-orientali, dacă nu li-se câștigă și lor congruă ca și confesiunilor, din patrie. Dar ca cineva să o scrie chiar serios în „Un apel” în numele mai multor preoți români greco-catolici din dieceza Gherlei nu mi-a trecut prin minte! Cât am putut degenera Părinte Ceresc! Astfel de slujitori ai Tu! Meritam noi oare numai năcazuri și suferințe de toate zilele!? Și acești slujitori

vreau să se pună în contelegeră cu poporul păstorit și — să-și schimbe firma?!

E nespus de trist fraților preoți descoperirea credinții Voastre! V-ați dat oare seamă de ceace scrieți? Ori doară biserică Mântuitorului, credința Lui, credința Voastră este o firmă? Dar de când aceasta? A-ți banerolat cu ceva firmă și acum voți să o schimbați? Ori doară voți să vă folosiți acest pasaj numai ca de mijloc de amenințare a celor mai mari, întocmai cum face bietul popor sedus chiar de aceia, cari își consideră credința de firmă? S'a legat și de Dvoastră această boală, care mai ales la noi în Gherla grasează? Și cântați la sprijinul poporului, că-și va schimba și el firma și prin aceasta va ridica reputația firmei Dvoastre? A-ți seduce desigur pe mulți, dar dacă poporul păstorit de Dvoastră se va convinge, că Dvoastră numai pentru congruă v-ați schimbat firma, desigur nu va polei firma Dvoastră mântuită! Trist, trist și iarăș trist!! Și oare pentru ale cui păcate am ajuns la aceasta Doamne? Pentru ale noastre sau a părinților nostri?

Dar, ca să nu apară, că eu atribuesc preoților din cestiune un așa mare păcat, voin cită cuvintele lor din apel, din cari eu după nexul, ce este între singuraticile părți și cele anzite, numai la aceea conclasiune am putut ajunge. Și cât m-aș bucura dacă interpretarea mea ar fi falsă. Dar auziți, ce zic mai mulți preoți români greco-catolici din dieceza Gherlei: „A-ți băgat de seamă că de noi catolicismul a avut nevoie numai înainte cu două sute de ani, când eră slăbit la noi în țară, iar azi nu vrea să ne mai cunoască decât dacă vom lăsa ca să fim amalgamizați cu totul în autonomia lor. Azi clerul romano-catolic bine plătit și bine asigurat nu ne mai cunoaște. — nu vrea să ne mai cunoască.

Dar ce zic numai de romano-catolici? Dar oare nu-și pângăresc înșiși prelații nostri mâinile lor cu banul Indei, — iar noi rămânem să trăim numai cu spirit? Au nu e și a lor vina că starea bisericii noastre este dintre cele mai jalnice?

„De câte ori n'am strigat și n'a fost cine să ne auză?”

„De ce ne-am mai plânge deci și de ce am mai strigă, când acest mod nu ne deschide nici o cale pe care ne-am putea vedea realizate drepturile?”

Ne-am gândit — și vă poftim pe toți să vă pronunțați — să punem la cale o adunare a tuturor preoților nostri prin delegați aici în Dej, unde să ne sistemizăm dorințele și să cerem împlinirea acelor, dela cei în drept. Să facem un „Memorand” în care să cuprindem gravaminele noastre, și să-l înaintăm guvernului sau chiar Majestății Sale Regelui nostru. *Iar dacă nici aceasta încercare nu va izbuti, dacă și după aceasta vom fi avizați la viața de căni, — să ne punem în înțelegeră cu poporul păstorit de noi și — să ne schimbăm firma!*”

Frați preoți! Vă rog, binevoiti a-mi rectifica interpretarea falsă! Ș'apoi înaiute cu Dumnezeu!!

Un frate mai mio.

REVISTE.

Ungaria. Ițele partidelor dela putere se incurcă tot mai tare. *Vörös, Méray-Horváth, Kossuth și Vészi* înmulțesc zi de zi numărul destăinuirilor, cari numai cinste nu fac coaliției și în specie partidului independent. Încurcăturile se înmulțesc cu destăinuirile făcute de deputatul *Szkicsák* despre legăturile ce

grabă. Ca să se adeverească presimțul acela urât. Rătăci pe străzi, fără se știe încărâu merge, cu capul plin de-un roi de gânduri. Nu putea însă să cugete limpede, deslușit simțea numai răsufarea cunoscutului ce-i spuse vorbele acelea crude, li vedeă figura lui ce nu spuneă nimic, și-i veniă în minte ceata de altădată de căpăi hămesiți de pe ulițele capitalei. Așa pe dibuite ajunse la parc, dar nu eră de data asta muzică, numai câteva părechi se plimbau grăbite. El trecu înainte, tot înainte până ce ajunse la marginea pădurii. Aici liniștea mare stăpânea întreg cuprinsul, de-asupra cărui stelele tremurau ca de ger unele, iar altele tot dau să-și închidă ochii.

Totuș însă poate să nu fie adevărat, se gândi Barbu! Dela un om care vine și cască gura într'un loc unde se pot face atâtea lucruri frumoase și folositoare nu trebuie să iei de bani buni ce-ți spune. Și cu cât se plimba mai mult Barbu se convingea că prietinel numai din răutate a spus cuvintele. O, dar numai acum înțelege Barbu bine ce l-a izbit pe el atât de tare! N'au fost cuvintele rele ale aceluia, ci însăș purtarea lui, și a tuturor pe cari li cunoaște până acuma. Duhul acela bolnav, fără nici o dorință și țintă curată și mare, pe care îl bagă de seamă tot mai mult. Și despre aceasta nu se putea înșelă! Alta-i ce i-a spus despre familia avocatului unde stă. Dar că niște tineri nu află alta nimic de vorbit decât să

secoată vorbe, „să afle taine, aceasta vedeă că-i adevărat. Și că bietele acelea de ziare ajung să fie desfăcute aproape numai de cetățanul cela, asta încă a văzut-o cu ochii.

Și gândurile lui, într'aripatele lui gânduri când a intrat mai întâiu în casină, trebuiau să se coboare din înălțimea la care s'au ridicat. Ca un om ce-a rătăcit multă vreme, se simțea ostenit când ajunse acasă. Deschise cartea dar în sara aceea n-a putut studia nimic.

* * *
(Va urma).

Chestii contimporane.

VII.

Raționalismul religios la noi.

I.

Frumos articol de frunte ni-a dat „Libertatea”, nr. 47—1906, în care este scrisă bucuria, ce am avut-o toți, când ajungând la București, știți, în pelerinajele noastre sfinte de astă vară: eram conduși mai întâi la biserică, să mulțumim lui Dumnezeu; primitorii nostri ne aduceau aminte mai întâi datorința, ce o avem față de Cel de sus, numai după aceea ne lăsau să vedem de alte lucruri! Frumos lucru eră acesta și însufletitor; cum și putea fi altcum în o țară, unde deviza regelui este: *Nihil sine Deo!*?...

Cele scrise în „Libertatea”, de fapt, așa s'au întâmplat! Ce arată asta? Arată, că neamul românesc e pătruns încă de spiritul religiunii, al credinței; că românul, din ori ce părți să fie, e creștin bun, cu frica lui Dumnezeu, căruia se închină, etc. etc.... Oare? Așa să fie? Gândindu-mă bine, răspund: așa ar trebui să fie! — Dar întâmplarea descrisă mai sus nu dovedește, că așa și este!

Poporul nostru, ce e drept, e religios, încă prea (înțeleg degenerările virtuții acesteia); dar *inteligința*? Ca să răspunzi, aici trebuie să fii mai discret și precaut, ca să nu faci nedreptate nimănuia. La noi religia nu e atăcată încă fățiș, sau foarte puțin. E unic în felul sau cazul întâmplat în anul 1905 la *Universitatea din Iași*, când un profesor al facultății de științe nu a voit să țină conferința de deschidere a anului școlastic, până nu va fi delăturat *preotul*, care sfințește apa, săvârșind prin aceasta o adevărată *manifestație antireligioasă și anticreștină*, în urma căreia anul acesta (1906—7) a ținut conferința de deschidere distinsul profesor dl A. C. Cuza despre *credința creștină ca factor al economiei sociale* (să se cetească articolul dlui A. C. Cuza din „Neamul Românesc”, 2 Noemvrie 1906 sub titlul: *Universitățile și îndrumarea culturii române!*)... Dar abstragând dela astfel de cazuri singulare, putem zice, că la noi încă destul de bine e tratată legea, biserică, mai ales dincoace de

au existat între partidul național slovac și partidul poporal. La acestea *Rikovscky* a răspuns brusc și fără de a ține cont de celea mai elementare regule de bonton. Aceasta a supărat pe foaia Budapesti Hirlap, care din răsbunare aduce mai multe date pozitive despre legăturile de prietenie dintre partidul poporal și oamenii conducători ai Slovacilor. B. H. zice că față de acestea nu poate rămâne indiferentă coaliția; probabil, că poporalii vor ieși din coaliție, ceea ce nu va aduce nici un bine „marelui guvern național.“

Franța. Guvernul n'a voit să primească textul contractelor propus de conferința episcopescă. În contractul propus de episcopi se spune, că preotul îl încheie ca plenipotențiat al episcopului, și că contractul durează și după moartea preotului contrahent, apoi că contractul numai atunci are valoare, dacă îl va aproba episcopul. După proiectul lui *Briand* aprobarea contractului din partea episcopului nu se cere, e destulă subscrierea preotului. Papa a oprit să se facă astfel de contracte. A intrat apoi în tractări cu cardinalul *Richard* un secretar de stat, dar textul propus de acesta nu l-a putut primi bătrânul cardinal, și așa până acum nu există nici un drept — în urma noiei legi — pe baza căruia catolicii să dispună de edificiile bisericesti.

La cererea mai multor state din Europa ambasadorul austro-

ungar din Paris, contele *Khevenhüller* a cerut dela ministrul de externe *Pichon* estradarea actelor secestrate la nunțiatură. Ministrul le-a predat cu grabă, ceea ce arată că și recunoaște greșala, căci altfel nu le-ar fi dat. Cauza aceasta nu o credem de sfârșită, căci „*Messidor*“ a început a publica în estras unele acte secestrate, ceea ce e și mai mare crimă decât secestrarea lor.

Germania. Miercuri în 20 Faur a deschis noua sesiune parlamentară „*Wilhelm Rex.*“ În mesaj a accentuat căderea socialistilor, ce i-a plăcut mult. A spus că în Africa ostică și sudică sunt pe pace indigenii, ceea ce înșamnă, că guvernul numai are de gând să-și încerce norocul cu ridicarea contingentului de miliție și a b. getului pentru colonii. *Dr. Spahn* (din centru) a fost spus-o aceasta, că adeva de ridicarea contingentului nu va fi lipsă, încă înainte de închiderea parlamentului, dar *Bülow* care a voit să zdrobească centrul, a avut voie să facă nouă alegeri, și așa a trebuit să închidă parlamentul. În prima sa vorbire *Bülow* a atacat aspru pe socialisti, la ce *Bebel* i-a răspuns și mai aspru, numind partidele guvernamentale (liberali și conservativi) hotentoti. Contrar foilor guvernamentale a declarat *Bülow*, că nime nu se gândește la o nouă luptă contra bisericii catolice, nici alegerile nu s'au făcut sub deviza aceasta, ci pentru estirparea unor abuzuri de ale centrului. De altfel i-a succes lui *Bülow* să-și aleagă de

președinte al parlamentului pe un conservativ, de aceea la alegerea de vice-prezidenți centrul Poloniei și socialistii au dat bile albe.

România. Generalul Iacob Lahovary, ministru de externe, a murit la Paris, în urma unei operațiuni grele. Corpul regretatului ministru va fi adus în țară și îngropat în București fără nici o pompă și paradă militară. Prin moartea lui guvernul și partidul conservator pierde un membru de frunte și mai ales un soldat distins.

Proiectul de lege, pentruca Liga culturală să fie recunoscută ca persoană morală, a trecut prin Senat și a fost și aprobat de Majestatea Sa Regele Carol.

SPICUIRI.

Adevărul ustură.

Strinși rău cu ușa — vorba dlui Iorga, — Mangra și soții dela Arad, dau din mâni și din picioare, ca să salveze martirajul lui Brancovici. L-au mișcat și pe dl Slavici, să scrie un articol de osândă contra părintelui canonic Bunea, dar înzădar! Adevărul ustură pe cei ce-s învățați să trăiască numai din născociri și să se închine la eroi de carton.

Dlui Slavici îi răspunde păr. Bunea în acelaș ziar, în care a fost atăcat. Regretăm că, disinsul novelist, s'a pus să scoată din foc castanele altora. Suntem curioși să vedem, cum va reflectă părintelui Bunea. Prevedem catastrofa. Tot cetitorul imparțial, deși, poate, va avea ceva de spus, contra tonului, uneori prea aspru, ce a folosit păr. Bunea, va trebui să recunoască, că cel ce a atăcat a fost vi-

Carpați. Înșă: deși la noi religia încă nu e atăcată fățiș, deși biserica e încă instituție națională *per eminentiam*: în celealalte, în ce privește credința din lăuntru, apoi virtuțile morali, viața religioasă, în toate acestea nici românii nu's mai bnni, ca alte nații.

Cine a avut prilej să studieze mai cu deamănuntul inteligența noastră în privința aceasta, s'a putut convinge despre adevăratele stări religioase la noi, românii. Înainte de a mă dimitte în diagnoză, trebuie să declar, că nu e vorba de inteligența noastră *intreagă*, numai de partea mai mare; nici nu e vorba numai de laici, ci și de unii *clerici*, mai ales preoți gr.-or., cari au studiat la protestanți (Cf. Bunea, *Autonomie*, p. 469, 477. urm.)

La noi există apoi un simptom interesant. Toate greșelile religioase raționaliste sunt transplantate și la noi, și totuși: *abiă există român, care să nu țină pe lângă biserica noastră particulară românească*. Cum poate fi asta? Așa, că la noi oamenii, deși fără convingere religioasă, fără credință în învățăturile supranaturale ale creștinismului, privesc totuși biserica, de o instituție foarte salutară, pentru fericirea noroadelor neînvățate, pentru îndelungarea afectelor religioase ale omului inteligent, pentru o legătură oare care între inimile noastre; spre acest scop le servesc lor învățăturile biserice primordiale ceremoniile, constituția ei ierarhică; dar zic ei: nu e nimic supranatural în religione, barem nu așa, cum o explică popii. — Din acestea se

stabilește și conceptul *raționalismului religios*.

„Ceice în secolul nostru pretind, că au monopolul științelor, nevrând să recunoască altceva în Univers, decât materia întocmită în moduri diferite, după diversele combinațiuni, alte legi nu admit, fără numai legile fizice ale materiei. Pentru aceea nu se sfiesc să afirme, că și inteligențele sunt numai fenomene produse după aceleași legi“ (*Iosif Palma, Epistolă pastorală, București, 1888*). Cuvintele acestea ale învățatului arhieru azi nu ar mai avea, cui sună; acestea sună materialistilor, iar de acestia, azi nu mai sunt. Ar fi ei, dar nime nu i mai ieă în samă! Azi oamenii mai cuminte zic: ce noi știm, e aceea, despre ce noi în mod pozitiv ne putem convinge, adeva ordinea naturală, resp. fizică; ce trece peste acestea: spirit, Dumnezeu, există sau nu? nu o putem ști, pentru aceea nici să nu ne batem capul cu ele (pozitivism, agnosticism). „*Metafizica e o scară, care nu se razimă pe pământ și vrea să întreacă ceriul*“ (*Sămănătorul, 1906, p. 153*). În lumea asta toate își au explicarea lor naturală, rațională (prin rațiunea pură), de aci numele de: *raționalism*. Așa și cu religione și cu doctrinele ei. Nu există în ea nimic supranatural; acesta, ca o acțiune nemijlocită a dumnezeirei în natura vazută, cum ar fi minunile, prorociile, revelația, nu există. „*Minunile ar fi oare cum ca erată la legile lui Dumnezeu*“ (*Sămănătorul, nr. 9, 1905*). Totul, ce în religia creștină nu se poate explica sau

cuprinde prin mintea omenească, nu e adevărat. „*Religiunea încă trebuie tratată cu același criticism, ca și celealalte manifestări psihice*“ (*Orizontul, nr. 10, 1906, p. 21*). În numărul ultim al *Orizontului* același scriitor deduce urmările: *religia poate constitui și immoralitate....* Încep a-se ivi și la noi semne de religie nouă, *umană*, care e a pozitivismului.

Urmarea acestora ce va fi? Va fi negarea totală a religiei creștine, care e religie *supranaturală*. După aceasta necesar-minte trebuie să urmeze *căderea Bisericii noastre românești*. Căci ce înțeles mai are atunci să mergi la biserică, să-ți faci cruce în numele Tatălui și-al Fiului și-al Spiritului sfânt, să adorez pe Hristos, Dumnezeu-Omul, să iei parte din jertfa fără sânge, care o face un preot cucernic înaintea Dumnezeului său (Iorga, *Floarea Darurilor*); și ar fi corect, să ferești poporul cu ceva, ce numai adevărat nu e, să degradezi religia la un mijloc de *întunecare*, cum e asta, din puterea cezarpapismului blăstămat, în Rusia azi; ce consecință ar fi: să mai susții ritul, ierarhia, formele externe ale biserice, dacă lipsește convingerea despre adevărul, a cărui expresiune și intrerupere sunt toate acestea?.... Căci dacă ne dăm raționalismului, ce ne mai rămâne din creștinism? nimic! De fapt, D. Strausz, a întrebat deja: *mai suntem noi creștini?* și a răspuns tot el: *nu!* (*Der alte u. neue Glaube, ed. XIV. 1895*).

carul Mangra. Păr. Bunea a scris istorie critică, vicariul Mangra a cercat să clădească eroi de carton, imbroșcând în cei ce au atăcat pe martirul Brancovici. Și când păr. Bunea indignat de perversitatea diletanților în ale istoriei, răspunde aspru, „amicii lui Brancovici își pierd sărită. În zădar! Lumea altcum apretează, iată câteva voci de presă:

Mitropolitul Sava Brancovici de Dr. Augustin Bunea. În „Neamul Românesc“ Nr. 77 (vezi și Nr. 79) d. Iorga se exprimă despre cartea amintită în modul următor:

Critica din „Unirea“ a cărții păr. canonic Bunea împotriva cărții păr. vicariu Mangra asupra Mitropolitului Sava Brancovici a ieșit în broșură.

Un anume ton, aduce după sine, în cele mai multe cazuri, o anume replică. Cartea aceasta cuprinde anume pagini de nimicitoare critică și de ironie fină. Cu privire la persoana Mitropolitului Sava, aș fi dorit pietate.

„Sămănătorul“ Nr. 6 anunță cartea dlui canonic Bunea cu aceste cuvinte:

Intr'o broșură voluminoasă, de 99 p. tipar mărunț, d. dr. Augustin Bunea pune la îndemâna istoricilor și publicului cu trageri de inimă pentru faptele adevărate ale trecutului românesc studiile sale polemice, din *Unirea*, împotriva cărții părintelui V. Mangra, vicarul gr. or. din Oradea-Mare, despre Mitropolitul Sava Brancovici. Broșura a ieșit în Blaj, 1906, Tipografia Seminarului Arhidiecezan; prețul e o coroană și 50 fileri. Și de astă dată, învățatul istoric blăjan dă o lucrare științifică temeinică, sprijinită pe o bogăție mare de dovezi sigure și pe critica ageră și dreaptă a faptelor. E adevărat că tonul polemic e necruțător, chiar violent, dar trebuie să spunem că adversarii neștiințifici și neloiali ai dlui dr. Bunea au fost aceia cari l-au provocat și cari ar trebui să se plece cu părere de rău sub greutatea acestor sincere mărturisiri dureroase pe care

Zic: raționalismului religios cu necesitate logică trebuie să-i urmeze negarea creștinismului și încetarea bisericii noastre. Iar rău o fi de noi atunci, când vom pierde și aceste scumpe comori, ce mai avem. Pentru că:

1. Luând firea omenească în genere: ori cât de învățat, ori cât de cult fie cineva, considerațiune deplină și armonioasă a lumii nu va avea, sufletul lui nu va fi îndestulit, fără religione. Iar religione adevărată e religia creștină.

2. Ce ne privește pe noi, românii, dl Iorga iată ce ideal mai nou, ne dă: „Pe vremea lor, înaintașii noștri aveau un centru de viață socială, culturală și națională în biserică. No isă respectăm biserică vechie....“ (Neamul Românesc, nrul de anul nou 1907). Dar acea biserică, care a fost în trecut ocrotitoare a limbii și a naționalității noastre, aceea a fost și care ne-a învățat adevărurile sale, supranaturale, cari le neagă raționalismul. Prin urmare dacă vrem, să fim încă credincioși acestei biserici, nu putem altcum, decât să nu negăm, ci să susținem totodată și adevărurile propuse de aceea.

(Va urma).

Nicolae O. Brinzeu.

neobositul cărturar le face la sfârșitul operii sale, ca un fel de îndreptățire a polemicii sale biciuitoare:

„Nu se află în lume venin atât de puternic, cu care să poți stărpi atâta răutate și atâta rea-credință, câtă își permit oamenii a folosi în contra mea, când dânșii vreau să combată rezultatele istorice la care am ajuns după muncă grea și după jertfele materiale foarte mari, pentru care n'am primit nici o răsplată dela oameni, ci batjocură, ocară și hulă, ce nu le-am meritat și nu le-am așteptat, și tocmai pentru aceea, întru amărăciunea sufletului meu, n'am putut să nu zbiciuesc pe ceice cutează a intra ca niște precupeți murdari în sanctuarul științii.“

Vorbe grele, dar prea adevărate, din nenorocire, pentru mulți cărturari ușurei de-ai noștri cari, aici și peste munți, încearcă să turbure adeseori apele limpezi ale științii românești.

„Revista Bistriței“ scrie: Dr. Augustin Bunea. Mitropolitul Sava Brancovici. (Reproducere din „Unirea“) Blaj, 1906. Tipografia seminarului arhidiecezan. Prețul 1 cor. 50 fil. E o polemică foarte interesantă din istoria bisericii noastre, scrisă cu acel aparat științific și adâncile cunoștințe de istoriograf, de care a dat dovadă dl canonic Dr. Bunea. Se ocupă cu multă competență de chestiunile cele mai interesante abordate de istoricii din epoca noastră în această materie, reducând la adevărată sa valoare studiul dlui Mangra. „Revistei teologice“ îi oferă o mie de abonamente dl Bunea, dacă îi va dovedi ceace îi impută un recensent al Revistei.

Față cu celea scrise de „Tribuna“ spunem și noi câteva vorbe:

Nu e adevărat, că „Unirea“ s'a amestecat în afacerile eparhiei Aradului, pe vremea alegerii (se zicem așa) de Episcop. Ca ziar, a ținut să informeze pe cetitorii săi asupra daraverilor „fraților“ neuniți.

Nu e adevărat, că moșile românești ale arhidiecezei blăjene, ingrașe ovrei, adevărat e, că toți arândașii sunt români și încă patru din ei neuniți, față cu confesiunea cărora, nimeni n'a avut nici un cuvânt. Și nu pentru că nu s'ar fi aflat alții.

CONVOCARE.

I. Reuniune de înmormântare din Blaj invită la

a II-a Adunare generală,

ce se va ține la 25 Faur v. (10 Martie n.) 1906. la 3 oare d. a. în localul Casinei române din loc. după următoarea ordine de zi:

1. Deschiderea adunării.
2. Exmiterea unei comisii de 3. pentru verificarea procesului verbal.
3. Raport asupra gestiunii an. 1906.
4. Alegerea unei comisii pentru cenzurarea raportului.
5. Eventuale propuneri.

Blaj din ședința conziliului direcțiunii ținută la 24 Faur n. 1907.

A. C. Domșa, m. p. director. A. Callani, m. p. notar.

AVIZ. Lemne de fag pentru foc se pot procura dela Erdő-Szt.-György, — vagonul costă 116 cor. — a se adresa preotului Mihail Piroșca în Bözödufalu, — p. Erdő-Szt.-György. (14) 1—2

Noutăți.

Hymen. Ștefan Halmagyi, teol. abs. și Maria Spornic, anunță celebrarea cununiei lor pe Duminecă în 3 Martie st. n. 1907 în biserica gr.-cat. din C-halm.

— Iuliu Coroiu Ponorean, învățator, și Silvia Marcu, anunță cununia lor, ce se va celebra Duminecă în 3 Martie n. în biserica gr.-cat. din Bistra.

Fondurile arhidiecezane. Se constată primirea următoarelor sume:

Fondul Internatului de fetițe: Întru amintirea Aureliei Feldrian n. Solomon, comitetul reuniunii femeilor române a colectat 106 cor; Iuliu Truța, Cincea, 10 cor. 4 fil.; Elie Câmpean. Gy.-Szt.-Miklós, 5 cor.; Ioan Mien. Șermășel, 5 cor

Fondul pentru Masa studenților: Elie Câmpean, v.-prot. Gy.-Szt.-Miklós, 5 cor. Blaj, 28 Faur 1907.

Casa centrală arhidiecezană.

Promovare. Dl Dr. Ilie Chindriș de Iod în 26 Faur 1907 a depus în Budapesta cenzura de avocat cu laudă! Felicitări.

Masa studenților Academici din Cluj. Se știe că direcțiunea institutului financiar „Economul“ din Cluj a luat inițiativa pentru instituirea unei mese a studenților universitari din Cluj. Lucrarea aceasta începută la 1902 a dat roade foarte bune, ales, că acum și casele fundațiunii Ioan Petran au fost transformate în Internat pentru studenții academici. Din prilejul dării de seamă pentru gestiunea anului 1906 direcțiunea numitului institut face raport și despre mersul acestei instituțiuni, estragem câteva cifre, ca îndemn și pentru alții ca să contribuie în folosul acestei Mese. Încasările anului 1906 au fost de Cor. 2160 la care adaus soldul numărării din 1905 totalul încasărilor anului 1906 fac cor. 3704'36 cea mai mare parte contribuiri din partea băncilor. Dintre privați însemnăm pe Ales. Mocsanyi 100 cor. Ștefan Havași 100 cor. Alexă Pocol 50 cor. ș. a. Cheltuielile au fost de Cor. 3624'30 din această sumă au fost întreținuți în sem. II al anului școl. 1905/6 22 studenți și în semestrul I. din 1906/7 alți 22 studenți. Din 1902 au beneficiat la această masă 211 universitari și s'au cheltuit peste 12 mii cor.

Dela societatea meseriașilor. Duminecă la oarele 6 a avut loc conferința dlui Ioan Isaac. înaintea unui frumos număr de meseriași, adunați în ala casinei române. A cerit despre *crutare*, cu aplicare la clasa de mijloc. Conferențiarul cu exemple nimerite a știut să atragă atențiunea auditorului, dând prețioase învățături, cari dacă vor află răsunset numai bine vor aduce meseriașilor noștri, mihosiți și ei în mare parte de boala luxului. A declamat cu pricepere și simț sodalul N. Ienăsel, „Seara“ de Coșbuc. — Duminecă în 3 Martie la oarele 6. va vorbi dl măsar Ștefan Oitean.

Necrolog. † Petru Dan, paroh în Lapuu, tr. Cluj, a repausat la 27 Faur n. în al 61 an al vieții și 31 al preoției.

† Roza Miclea n. Pop, preoteasă în Boz. după un morb greu, împărtașită fiind cu sfintele taine ale muribunților, Lunii în 25 Februar și-a dat blândul și nobilul său suflet în mâinile Creatorului în anul 64 al etății.

— În veci amintirea lor!

AVIZ! Mai am de vânzare viță de vie foarte frumoasă altotă în viță americană cu rădăcină, după cel mai excelent metođ (altotirelennoașă), și anume: din muscateler 2000 bucăți; din fetesti (leányka) 1800 bucăți; din risling italian (Welch risling) 2000 buc.; din Som (smeger) 1000 buc.; și din moi (albi) 1300 bucăți. — Comandele să se trimită la adresa: George Șerban, par. gr.-cat. Smig (Somogyom), p. Medgyes. (18) 1—3

Partea literară.

Dracul în școală,

Povestire populară, după Bolanden tradusă de
Augustin Paul.

(Continuare).

83

XIV. Dorințele Rozel se împlinesc.

Strălucind în frumuseța ei virginală, intră Roza în odaie. Vara trecută venise cam rar Roza la vilă, lăsând furnizarea untului fraților săi, lui Națel și Ștefănică. De câte ori venia însă, totdeauna era primită cu bună voință. Dl Huber își păstrase simpatia sa nealterată pentru dragălașa copilă și trată pe Roza ca pe o veche cunoscută. Femeia lui iubiă de asemenea pe delicata și cuvințioasa fecioară.

„Iată și Rozica! — Ce surprindere plăcută! Bine ai venit copila mea, — nu te-am văzut de un cârd de vreme!” exclamă milionarul, și conduse pe Roza la nevastă-sa, căreia fata îi sărută mâna.

„Ce mai faci, Roza?” o întrebă dna cu bunăvoință.

„Mulțumesc de întrebare, Doamnă! Acuma e mai bine în Schwanheim. Urzitorul nenorocirilor nu mai este. Jidovul din despărțirea inferioară pleacă și el, fiindcă așa este dorința conziliului școlar, și chiar și dorința lui proprie.”

„Adevărat! Knack eră pentru Schwanheim o nenorocire, și pentru mine însumi cauzatorul multor rele”, confirmă Huber. „Sfârșitul, ce l'a avut a fost îngrozitor, dar se poate zice, că singur a făurit și ascuțit cuțitul cu care l'au junghiat.”

„Așa spun toți oamenii”, asigură Roza. „Și acum tot satul dorește cu înzistență să vină un învățător-diriginte care să nu semene cu Knack cel stricat, ci cu harnicul Gerstle, pentruca tineretul din Schwanheim să capete iarăși o școală creștinească.”

„Aceasta o doresc și eu în interesul meu bine înțeles”, replică proprietarul. „Parcul meu de sigur nu va mai fi pustiit, și sticlele mele de vin nu vor mai fi golite de câtră hoți, dacă va mai intra iarăși disciplina și morala creștinească între școlari. Va fi însă greu să găsim un învățător, care să poată rezolvi problema grea de a îndrepta pe cei stricați, căci din păcate cea mai mare parte a învățătorilor este infectată de spiritul subversiv.”

„Eu am venit aici tocmai cu gândul să vă rog a-ne ajuta ca să găsim un învățător cum se cade”, zise Roza. „Dvoastră aveți mare influență pe la domniile mari, în puțința cărora stă să ne dea un învățător bun sau rău.”

„Crezi?... Ei bine eu nu m'aș da îndărăpt să-mi întrebuițez influența pentru o cauză așa de bună. Dar unde am putea noi găsi pe omul potrivit?”

„Este găsit deja, dle Huber!” răspunse Roza cu ochii strălucitori. „Învățătorul din despărțirea inferioară Toni Gerstle, fiul bătrânului și bravului nostru învățător, ar călca de sigur în urmele meritosului său tată. Toni are carte, căci a studiat și a depus examenul de capacitate cu mare laudă. Acuma ar putea ocupa deja primele grade pe cariera unui înalt funcționar de stat, dar nobila sa

inimă l'a îndemnat a-se face învățător. Apoi nu numai cartea ce o are, ci și pietatea și entuziasmul său pentru educația creștinească a unui brav tineret, sunt de luat în considerare. Ar fi o binecuvântare și mare noroc pentru comună. De aceea vă rog cu multă înzistență să ne ajutați ca să căpătăm pe Toni Gerstle de învățător.”

Ea vorbi cu multă căldură, și trăsăturile feței sale o tradau că mai are și alte motive pentru o intervenție așa de stăruitoare. Dna Elisabeta cu pătrunderea proprie a unei femei n'a scăpat din vedere semnele ce se manifestau pe fața virginală a copilei, și a găcit aceste motive.

„Dta ești o fată foarte deșteaptă și pricepută, Roza!” vorbi doamna. Dacă mi-ar fi permisă însă o presupunere ași îndrăzni să afirm, că mult lăudatul tinăr are vre-o relație deosebită, delicată cu dta.”

„Da, — Toni este logodnicul meu!” replică Roza cu ochii în pământ și cu obrazii înbujorați.

„Ei, vezi pe drăcoica!” exclamă milionarul surprins. „Acuma înțeleg eu elogiile ce le-a spus Roza la adresa lui Toni!”

„Laudele mele n'au fost egoiste și n'au fost făcute cu părtinire dle Huber”, asigură ea cu un aer serios. „În realitate Toni merită laude de zece ori mai multe, decât i-am făcut eu.”

„Te felicit de alegerea, ce-ai făcut iubită Roza”, zise doamna. „Bărbatul meu are să contribuie ca dorințele dtale atât de laudabile ce le nutrești față cu activitatea viitorului dtale bărbat să se realizeze.”

„Asta se înțelege dela sine!” strigă Huber în dispoziții vesele. „Pentru mine are să fie o plăcere de a mă face avocatul Rozel. Măne mă duc la oraș ca să recomand cu stăruință inspectorului, pe cel ce e chemat să readucă fericirea comunei Schwanheim. Sunt în stare să intervin în cauză aceasta chiar și la ministrul de instrucție. Roză, îți dau mâna că Toni al tău va fi numit învățător-diriginte în Schwanheim!”

Intervenția lui Huber a fost însă de prisos, căci Anton Gerstle eră deja numit succesorul lui Knack, și primise deja ordinul de a intra în noua sa funcțiune. Ionas Stern a trebuit de asemenea să schimbe cu un alt învățător, ale cărui sentimente religioase corespundeau cerințelor comunei Schwanheim.

În școală Toni era leit tatăl său. Cu o îngrijire înțeleaptă și cunoștință admirabilă a inimilor de copii trată el pe cei sălbătăciți. El susținea că baza unei educații, înfloritoare nu poate fi decât credința religioasă, și în consecință... catechismul și rugăciunile au venit iarăși la ordinea zilei.

Crucea și icoanele s'au întors din nou la locurile lor, fără să protesteze Hertz Rothschild. Las' că jupânul văzând, că nu-i chip să trăiască în Schwanheim, într'o bună dimineață și-a luat tâlpășița.

Ochii ageri ai copiilor au observat numai decât conținutul religios-moral și nobilul caracter al noului învățător. Cu respect priveau ei la binevoitorul lor educator, iar respectul s'a prefăcut în curând în iubire. Copiii cei răi se rușinau a supăra prin brutalitate și lene pe seriosul predicator al bunelor moravuri. Apoi pe acasă iarăși nu

auziau decât lucruri bune despre Toni, și toate acestea se confirmau prin purtarea exemplară și religiozitatea celui lăudat.

(Va urma).

Impresii dela Expoziția națională din București.

— Scrisoare către o prietină. —

Scumpă prietină!

Ți-am promis că dacă mi-se va împlini dorința, de a merge la expoziție, am să-ți descriu impresiunile sufletului; ce le-am simțit trăind pe pământul României. Însă promisiunea mea eră departe de închipuirea creațiunilor în fața căreia m-am văzut. Ochii mei au rămas orbiți de splendoarea operei dumnezeiești; manifestată prin arta omenirii. Iară palpitările inimii mele sunt atât de sguduitoare, atât de puternice, încât gândirea mea se perde și devine incapabilă de încercarea unei descrieri.

Orice trăsătură a penei mele ar fi numai o umbră; care la cea dintâi rază a soarelui — ce s-ar ivi ar dispărea cu totul.

La toți pașii vieții mele mi-am cunoscut micimea, dară în fața descrierii unor impresiuni atât de mărețe, dispar fără urmă! Încă din frageda-mi copilărie mă obicuisem a împlini orice promisiune; așa încât adese eram marcată de statornicia cuvântului dat. Azi mă văd aproape de sdrobirea acelei trăsături; care a jucat un rol atât de caracteristic în viața mea!

Să o nimicesc oare din sufletul meu? Nu, nu, de mii de ori nu; pentruca idea descrierii ce mi-o închipuisem e măreață, și promisiunea trebuie să-mi fie sfântă!

Tu mă cunoști încă din copilărie; și adeseori ți-s'a dat ocaziunea să te convingi; că mie natura mi-a denegat darul descrierii. Deci bazându-me pe bunătatea inimii sperez că așteptările tale se vor mulțami cu umbra unei schițe a promisiunii mele!

M-am decis pe neașteptate, și deciziunea mi-a rămas statornică. Pe vânt și pe ninsoare am plecat în societatea unor rudeni mult iubite, și în Brașov intrându-ne cu Oltenii, am luat sborul spre București. Cu cuvinte ți-aș putea descrie fericirea călcând pe pământul României?

La toate gările ne așteptau frații noștri de dincolo cu înălțătorul imn: „Deșteaptă-te Române!” care răsună atât de puternic și atât de pătrunzător încât eră în stare să te deștepte din morți!

Pretutindenea întâmpinăm vorbiri de bun sosit, care se manifestă atât de viu prin gurile micilor dorobanți. Iară la gara din București ne-a mișcat până la lacrimi cântul: „Deșteaptă-te Române;” cântat de dragălașele fetițe îmbrăcate în costum românesc. Ce înălțător mi-a părut pământul României, când am văzut fălfăind atâtea stindarde tricolore și muzica întonă imnul de care așa de mult eră însetat sufletul meu!

Simțămintele sublime de care am fost cuprinsă în acele momente, sunt mai pe sus de orice descriere

Nu-ți voi mai conduce gândirea la toți pașii uimitoarei mele admirațiuni; fără

mă voiu opri de-adreptul la expoziție; care a fost ținta călătoriei noastre.

Am rămas încântată de atâta splendoare ce am văzut pe pământul României, și în deosebi; m-a frapat și uimit vederea expoziției; care ori și cât s-ar scrie despre ea, va rămâne nedescrisă. Căci cine ar putea descrie atâta artă în aranjare care e cu atâta gust estetic executată, încât și cele mai neînsemnate obiecte, își recapătă splendoare prin aranjarea lor! Sufletul îți rămâne uimit privind opera creațiilor dumnezeiești!

Într'adevăr frații noștri de dincolo au făcut minuni cu aranjarea expoziției; care îți pare un oraș din lumea închipuirilor. Iară dacă întri în interiorul paviloanelor, rămâi fermecat de genialul aranjament; care contribuie mult ca expoziția să fie cu mult mai impunătoare și mai imposantă.

N-aș putea se aștepta în deajuns munca fără preget a fraților noștri; care sunt neobosiți! Îți vine să te întrebi, de unde și când au putut colecta și expune atâtea lucruri!

Aici am văzut, auzit și simțit tot ce sufletul meu în închipuirea lui a dorit vreodată!

Am văzut sculpturi, înaintea cărora rămâneam înmărmurită. Am văzut tablouri; de care privirea mea nu s-ar mai fi despărțit nici când!

Am văzut tablouri lucrate prin împunsături de ac; erau atât de viu executate, încât puteau rivaliza cu penele celui mai renumit pictor. Am văzut țesături și cusături țărănești; lucrate cu un gust foarte artistic. Cu un cuvânt toate ramurile industriei, și tot produsul mâinilor omenesti îi află la această expoziție. Se pot eu descrie barem o parte din uimitoarele-i frumuseți, ce am văzut, aș fi deplin îndestulată.

Dar cum aș putea să-ți descriu pavilionul artelor, unde mai toate obiectele sunt un cap d'operă și mi-e îmi lipsesc cuvintele pentru a descrie astfel de frumuseți!

Numai în aula pavilionului și s-ar putea desfășura ochii sufletului luni de zile. Sunt o mulțime de statue și monumente antice de pe timpul lui Traian. Aici poți să vezi în miniatură lucrări din evul vechiu și nou.

Am văzut simbolul originii noastre: „Lupoanca legendară“; care a fost trimisă ca dar dela Roma. Am văzut podul lui Traian peste Dunăre. Podul dela Cernavoda, care ambele se întrec în frumusețe și construcție, cu toate că distanța anilor dintre cele două poduri, e de o mie și opt sute de ani. Am văzut cetatea Neamțu, am văzut mănăstirea Slachova din secolul al cincisprezecelea. Și multe monumente vechi și cu trecut marcant, dară nici una nu mi-a plăcut ca ruinele dela Târgoviște. Când stăteam în fața lor și le admiram, s'a deșteptat în sufletul meu dorul: de a le putea vedea odată în natură. Îmi pare că pe acelea ruini vechi și înegrite, stă scris trecutul multor veacuri! Anticitățile și ruinele, totdeauna au avut o putere atrăgătoare asupra mea, dară niciodată sufletul meu n'a rămas așa înălțat ca de ruinele Târgoviștei.

Apoi am văzut în miniatură câmpurile de luptă: din războiul atât de glorios din 1877—1878. Am văzut busturile tuturor bărbaților mari, și cu trecut falnic a țării Românești.

(Va urma).

Bibliografie.

A apărut:

„Sămănătorul“, revistă literară. Anul VI. Numărul 7, cu următorul cuprins: A. Stavri, După ploaie (poezie). — Zamfir. C. Arbure, Mișcarea liberatoare din Basarabia. — Zah. Bărsan, Cântec. — N. Dunăreanu, În satul „Regele Carol I.“ — G. Valsan, Bușteni, (poezie). — Marin Oltescu, Sonet. — G. M. Murgoci, Comunicări dela societățile de știință. — I. Scurtu și G. M. M., Cronica artistică, literară și științifică. — Alex. G. Doinaru, Cronica veselă: Să ne înțelegem; „La convorbiri“; Răsare luna; O luminare; Caion trăește.

Posta Administrației.

Am primit și cuităm abonamentul dela:

Mineiu pe 1907. *A. M. Birkis* pe 1907 sem. 1. *Blagia* pe 1907 sem. 1. *Vesuz* pe 1905 sem. 1. *Sard* (Tr. A.-Iulia) pe 1906. *Subcetate* pe 1903. Mai restează anii 1904—1906. Binevoiti a mai achita din ei. *Bârcea-mare* pe 1906. *Jurul-de-câmpie* pe 1905 sem. 1. Vă rugăm și pentru restul an. 1905 și 1906. *Uricani* pe 1904. Mai restează anii 1905 și 1906. *Vaida-recea* pe 1904 și 1905. *Betfia* pe 1906. *Ciumbrud* pe 1902 sem. 1. *Deș* pe timpul din 1/VII 1895—1/VII 1899. *Imbuz* pe Octombrie—Decembrie 1906 și Ianuarie—Martie 1907. *Cincul-mare* pe 1905 și 1906. *Râu-alb* pe 1907 sem. 1. *O. P. Făgăraș* pe Decembrie 1906 și 1907 întreg. *Gereșu* pe 1906. *Sâmbotelec* pe 1907. *Mintiul-Gherlei* pe timpul din 1/VII 1904 până în 1/VII 1906. *Mintiul-român* pe 1906 (nu pe 1907). *A. B. Șimleu* pentru 16 parohii pe 1907 sem. 1. *Casina, Sebeș* pe 1907 sem. 1. *Barul-mare* pe 1906. *Teud* pe 1905 și 1906. *Morlaca, Bociu, Bologa, Ciucea, Hodiș, Fildul-de-mijloc, Fildul-de-sus, Mărgău, Molosig, Retița, Săcuieu și Vișag*, pe 1906. *Tulghes* pe 1902. *Budinș* pe 1907. *Menesul-de-câmpie* pe 1904. *Aiud* pe 1906 sem. 2. și 1907 întreg. *Aghires* pe 1906. *Valea-jidanului* pe 1905—1907. *Fruta* pe 1907. *Hartcu* pe 1906. *Rév* pe 1907 sem. 1. *Érszodoró* pe 1906. *Curuieni* pe timpul din 1/IV 1898—1/IV 1900. *Buzd* pe 1905. *Ny.-Bálintfalva* pe 1905. *Nántú* pe timpul din 1/VII 1899 până la finea an. 1906. Adresa s'a dispus să se schimbe. *Déda* pe 1906. Altă restanță nu este, decât an. curent 1907. *Asinip* pe 1901 sem. 2. *Négerfalva* pe 1900. Binevoiti a-ne trimite și restanța de abonam. pe anii 1901—1906. *Gădălin* pe 1905 și 1906. *Buduș* pe 1907 sem. 1. *Gyöngy* pe 1906. Altă restanță nu este, decât anul curent 1907. Cu plățirea de acum și cea din 23/VIII 1906 s'a achitat totul. Vă mulțumim. *Șoimus* (p. Zsió) pe timpul din 1/VII 1898—1/III 1900. Vă rugăm și pentru restul anilor următori. *Breb* pe 1907. *Agribiciu* pe timpul din 1/X 1899—1/IV 1901. *Ilenbac* pe 1905. *Csitt-Szt.-Iván* pe 1905. *Economul, Cluj* pe 1905 și 1906. *Casina, Orlat* pe 1907 Ianuarie—Martie. *Akna-sugatag* pe Ianuarie—Martie 1907. *Cheța* pe timpul din 1/II 1901 până în 1/II 1902. Rugăm a-ne trimite și restul de pe anii 1903—1906. *Marca* pe 1907 s. l.

Bobota pe 1904 sem. 2. și 1905 sem. 1. Vă rugăm și pentru rest. *I. R. Orade* pe Ianuarie—Martie 1907. *Gâmbuș* pe 1902—1906. *Vaida-cuta* pe timpul din 1/II 1904 până în 1/II 1905. Mai restează pe Noembrie—Decembrie 1905 și 1906 întreg. *Dr. F. Gherla* pe 1907 sem. 1. *Cecălaca* pe 1905 și 1906.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.

p. redacție respnz.: Augustin Gruția.

!Pentru economi!

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuințarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însemnătate este pentru ori care econom a întrebuință acest prav de îngrășare, căci prin acesta să urcă valoarea — adică prețul viteilor, porcilor și a cailor. — Prețul este 60 fileri.

Moartea cloșanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stărpirea acestora. — Prețul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuințarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puțin. — Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este că vitele și porcii toamna și iarna întreagă, până la deplina dezvoltare a primăverii, suferă mai mult de mănăcările păduchilor, prin care mănăcările sunt reținuți porcii și vitele în îngrășarea și dezvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică prețul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuințeze această unsoare — căreia îi e prețul 20 și 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului și a diferitelor liqueruri. Cine voințe a-și prepară rum și liqueruri foarte bune și ieftine, să întrebuințeze aceste extracte. Prețul pentru prepararea unei litre 40 fil., tot atâta și pentru rachiu de prune, drojii, slibovitz, bucate, și altele.

Thea foarte ieftină și bună, 1 pachet 20 fileri, iar 1 kilogram 6 și 8 cor.

Syrup de zmeură. Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 klgr. 1 cor. 20 fil.

Contra bătăturilor — ochi de găină la picioare — mijloc excelent și sigur. — Prețul 70 fileri.

Contra mânilor și a picioarelor înghețate. Prețul 70 fileri.

CORNEL DEMETER, apotecar

8) 8-5 Szászváros, Piața școalei 41.

FISCHER & COMP. NAGYENYED Ungaria.

Cei mai frumoși pomi reditori.

Cei mai buni altoi de vite.

80,000 arbori fructiferi.

1 milion plante pentru gard viu.

1 milion sajețe (pădure).

Arbori de promenadă, tușe decorative

roza, poame cu boabe etc.

1 1/2 milion altoi de vite

Vite europene și americane

cu și fără rădăcină.

Cataloage și instrucțiuni de cultivare gratis.

SCOLELE de POMI și VITE de VINE ÎMPREUNATE FISCHER & COMP. și M. ANDRASI.

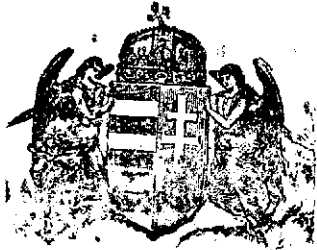
La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896
premiat cu medalia cea mare.

Turnătoră de clopote și fabrica de soane de fer pentru
clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

(8) 38-52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

→ clopotele găurite ←

de mine inventate și mai de mult ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preajustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toate de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transilvania“

din Sibiu

(7) 38-52

intemeiată la anul 1868

în Sibiu, strada Cisnădiei nr. 5 (edificiile proprii), asigură în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune. edificii de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte produse economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe viața întreagă etc. etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: 90.981.088 coroane. capitale asigurate asupra vieții: 9.125.898 coroane.

Dela întemeiere institutului a solvit: pentru despăgubiri de incendii 4.077.788.78 c. petru capitale asigurate pe viață 3.568.863.37 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela: Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Să caută:

2 învățăcei

din casă bună, isteți, cu purtare morală bună. Să aibă școala confesională.

În atelierul de croitorie alui
Dionisie Trifan

(2) 6-? Blaj—Balázsfalva.

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülöszög—Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

cătră	g a r a	dela
	Teiuș—Tövis	
12-48	tren de persoane	1-02
7-35	tren accelerat	12-22
7-02	tren mixt (numai Joia)	4-05
2-52	tren accelerat	2-18
1-20	tren de persoane	9-05
	Copșa—Kis-Kapus	
1-07	tren de persoane	12-43
12-23	tren accelerat	3-34
4-09	tren mixt (numai Joia)	6-53
2-14	tren de persoane	2-15
9-06	tren accelerat	2-51
	Parajd	
9-02	tren mixt	8-44
2-43	tren mixt	6-48
9-11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12-58

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

FLORICELE DE CÂMP,

schite ușoare. De A. C. DOMȘA
Prețul 1 coroană.

Cărți postale ilustrate,

cu vederi din Blaj. >

Bucata 6 fileri. — Suta 5 cor. franco.

Tusă!

Cine nu să îngrijește de
tusă păcătuște contra sa.

Caramelle de piept ale lui Kaiser

cu 3 brazi

probate de medici și recomandate contra tusei, răcelii, guturaiului. 4512 recunoștințe dovedesc efectul minunat al acestei medicini. — Un pachet costă 20 și 40 fil. și să pot afla la farmacia Caroi Schiesal — Blaj. (18) 27-32

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie „prima“
crudo 6 cor.
legat 9 ”
Pe hârtie velină consistentă:
crudo 5 cor.
legat 8 ”

BIBLIOTECA UNIREI. *)

1. Benhur sau zilele lui Mesia, de Levis Wallace, 2 v. 2.90
2. M. Eminescu. Studiū critic 90
3. Câte-va momente din începuturile bisericii rom. de C. Auner 20
4. Nume de familie la românii din Ungaria, de A. Viciū 12
5. Din viața lui I. Micul de M. Străjan 16
6. Albertina. Povestire de Dr. V. Bojor. 30
7. Cestiuni din dreptul bis. unite p. I. II. 340
8. Cele doue fețe ale lumii de Nicu 30
9. Ziua Deșteptării de Aurel Fodor 16
10. Cele două conștiințe, pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan 40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toți 10 Nrii, li primesc cu 6-10 cor. în loc 8-84 cor.